

ВОЄННА ЛЕКСИКА. АНАЛІЗ ТА ПОРІВНЯННЯ

Це дослідження спрямоване на те, щоб показати важливість діалектних текстів як позалінгвального джерела інформації і продемонструвати те, як за допомогою лексики можна простежити особисте ставлення людини до ситуації.

Ключові слова: діалект, позалінгвальний, радянські солдати.

This study aims to show the importance of dialect texts as a source of extra-linguistic information and to demonstrate how vocabulary can be used to trace a person's personal attitude to a situation.

Key words: dialect, extra-lingual, Soviet soldiers.

Діалектні тексти є важливим джерелом не лише для лінгвістичних досліджень, вони також наповнені корисною позалінгвальною інформацією. Зокрема, варто наголосити на важливості історичного аспекту. Лексика у таких текстах є одним зі способів визначити ставлення людей до ситуацій.

У моєму дослідженні я зосередила свою увагу на часі Другої світової війни. У розповідях можна простежити цікаві лексеми. Нижче наводжу приклади різних назв однієї реалії (радянських солдатів) із зазначеною територією вживання:

- «Ну, так, прийшли **руські**» (Тернопільська область)
- «Бо моя бабця казала, що вдень приходили німці, а вночі приходили **радянські**» (Тернопільська область)
- «Прийшли **руські**, а лишили партизани зброю» (Тернопільська область)

- «Німці були у лузі, а **наші** на рівному полі» (Черкаська область)
- «І **наші** тіки піднімуться» (Черкаська область)
- «Душили **наших** солдатів» (Київська область)
- «...а тоді у сорок четвертому, як німці відступали, а **красні** наступали...» (Черкаська область)

За допомогою таких текстів можемо визначити людську самовизначеність належності до певної нації та оцінити ставлення до радянських військ людини як свідка подій чи переповідача. Вживання лексеми «наші» свідчить про визнання певної належності, а, наприклад, «радянські» — про відчуженість. На вживання певних лексем має вплив, зокрема, історичний чинник (йдеться про різну долю різних територій). Також на це може мати вплив особистий досвід.

Окрім назв радянських солдатів, я дослідила, як люди називають німецьких військових. На відміну від попереднього прикладу, у цьому майже завжди простежується одна назва. На це є свої причини. Наприклад, неможливість українця якимось чином визначити свою належність до німецького народу.

Однак у розповідях можна також простежити трохи інші назви:

- німецькі захватчіки (Київська область)
- німаки (Тернопільська область)
- «Німці ж чемні такі люди були, чистоплотні все» (Черкаська область)

На такі назви можуть мати вплив особисті образи чи, навпаки, доволі позитивний досвід спілкування з німцями. Ці аспекти певного суб'єктивізму теж можна простежити у лексемах.

Також хочу наголосити на тому, що значною мірою через поширення у масах назв певних воєнних явищ саме радянською термінологією вони зберігаються у мовленні мовців. Нижче наведу приклади:

- «Завжди в дев'яте мая, ми там цей травню справляємо, да» (Черкаська область)

– Велика Вітчизняна війна (Черкаська область)

Цими прикладами можна ще раз підтвердити необхідність власної української термінології на противагу чужій. Постійне нав'язування призводить до переходу термінів у активне вживання, що є згубним для української мови.

Головною метою мого дослідження було показати можливість розуміти людей як безпосередніх учасників певних подій (у моєму випадку Другої світової війни) за допомогою лексики, яку вони використовують.

На прикладі воєнної лексики я хотіла продемонструвати також важливість діалектних записів, які є величезним полем для досліджень не лише мови, а й позалінгвальних аспектів, зокрема історичних, які допомагають поглянути на минувщину не тільки через тексти книг, а й через живий досвід.

Список використаних джерел

1. Діалектні записи студентів Національного університету «Киево-Могилянська академія».
2. Наукові записки Міжнародної асоціації українців. 2013. Вип. 5. С. 259.